

KONSONANTTIVARTALOSTA VOKAALIVARTALOON VERBIEN *PURRA*,
SURRA, *TULLA* JA *MENNÄ* NUT- JA TU-PARTISIPEISSA

Suomen kielen
kandidaatintutkielma
Oulun yliopisto
12.1.2018

Maria Sirviö

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
1.1. Tutkielman aihe	1
1.2. Aiempi tutkimus	2
1.3. Tutkimusaineisto	3
2. TEORIATAUSTA	7
2.1. Yleistä NUT- ja TU-partisiipeista	7
2.2. Vokaalivartaloiden kehitys ja yleistyminen	9
2.3. Kielenmuutokset ja niiden tutkiminen	11
3. ANALYYSI	14
3.1. Yleisiä havaintoja	14
3.2. <i>Purra-</i> ja <i>surra-</i> verbit	17
3.3. <i>Tulla-</i> ja <i>mennä-</i> verbit	26
3.4. Yhteenvedo	28
4. PÄÄTÄNTÖ	31
LÄHTEET	33

1. JOHDANTO

1.1. Tutkielman aihe

Tutkin kandidaatintutkielmassani kielessä parhaillaan tapahtuvaa morfologista muutosta, jossa verbien konsonanttivartalot ovat väistymässä vokaalivartaloiden tieltä NUT- ja TU-partisiipeissa. Esimerkiksi *surra*-verbin yksikön nominatiivivartalo NUT-partisiipissa on konsonanttivartaloineen *sur+rut*, mutta sen rinnalla on yleistymässä vokaalivartaloineen *sure+nut*. Tutkin verbejä *tulla*, *mennä*, *purra* ja *surra*. Haluan tutkielmassani selvittää,

- missä lause- ja lausekeyhteyksissä NUT- ja TU-partisiippien vokaalivartaloistumista esiintyy ja
- onko muutos yleisempi harvinaisemmissa perussanoissa kuin yleisimmissä perussanoissa.

Aiempaa tutkimusta NUT- ja TU-partisiippien yhteydessä esiintyvistä kaksivartaloisten verbien konsonanttivartaloitten väistymisestä ei ole, mikä tekee kandidaatintutkielmastani ajankohtaisen. Näiden muutosten tutkiminen on myös osa kielihistoriaa (Koivisto 2013: 339). Vielä vanhan kirjasuomen aikana konsonanttivartaloita esiintyi sellaisissa muodoissa, jotka ovat nyttemmin vakiintuneet vokaalivartaloiksi. Esimerkiksi *silmäpuolena* on aiemmin ollut kirjoitusasultaan **silmeppoolla*. (Paunonen 2003: 203.) Hypoteesini on Palviaisen ja Västin (2017) kyselytutkimukseen pohjautuvasti, että harvinaisemmissa perussanoissa esiintyy enemmän vokaalivartaloistumista kuin yleisimmissä perussanoissa. Heidän kyselytutkimuksensa motivoi minua myös valitsemaan tarkastelemani verbit ja tutkimuskysymykset. Kerron luvussa 1.2. enemmän Palviaisen ja Västin (2016, 2017) tutkimuksista sekä siitä, miten ne ovat vaikuttaneet omaan kandidaatintutkielmaani.

Vaikka NUT- ja TU-partisiippien yhteydessä tapahtuvaa vokaalivartaloistumista ei ole ennen tutkittu, on vokaalivartaloita ja niiden yleistymistä kuitenkin tutkittu aiemmin. Esimerkiksi Klaus Laalo (2011) on tutkinut vokaali- ja konsonanttivartaloisuutta lapsenkielen eri vaiheissa, Heikki Paunonen (2003) on keskittynyt tarkastelemaan kaksitavuisia *e*-vartaloisia nomineja (*susi* : *sute-*), ja Hannele Forsberg (1998) on tutkinut savolaismurteiden potentiaalisia esiintyvää vokaalivartaloisuutta. Etenkin Paunosen artikkeli (2003) on tutkielmani teoriataustassa vahvassa asemassa. Kielen muutoksiin on perehtynyt Urho

Määttä väitöskirjassaan *Funktionaalinen selittäminen morfologiassa. Metateoriaa ja huomioita suomen ja sen sukukielten tutkimusperinteestä* (1994). Hän on keskittynyt yleisesti selittämään kielenmuutoksia. Tarkemmin morfologisiin muutoksiin keskittyy Olli Kuparinen pro gradu -tutkielmassaan *Kohti ääretöntä. Jäsentyvä infinitiivikonstruktiójoukko Helsingin puhekielessä 1970-luvulta 2010-luvulle* (2015).

1.2. Aiempi tutkimus

Santeri Palviainen ja Katja Västi (2017) ovat teettäneet kyselytutkimuksen Linnanmaan kampuksella. Kyselytutkimuksessa he selvittivät ihmisten suhtautumista vokaalivartaloihin. Kysely koostui yksinkertaisesta monivalinnasta, rinnakkaismuotojen monivalinnasta ja elisitaatiosta. Palviaisen ja Västin (2016) hypoteesina oli, että vokaalivartaloa esiintyy todennäköisimmin,

- mitä perussanamainen lekseemi on,
- mitä harvinaisempi perussanamainen lekseemi on käytössä,
- mitä harvinaisempi yleisen lekseemin muotoryhmä on ja
- mitä produktiivisempi morfeemin johdin on.

Yksinkertaisessa monivalinnassa informanttien täytyi valita sanan luontevuus asteikolla 1–4. Asteikolla 1 merkitsi täysin epäluontevaa ja 4 täysin luontevaa. Rinnakkaismuotojen monivalinnassa informanteille annettiin kaksi vaihtoehtoa (esimerkiksi *vanhenea* ja *vanheta*). Informanttien tehtävänä oli arvioida molempia muotoja. Elisitaatiossa puolestaan informanttien täytyi jatkaa lauseessa jonkin sanan taivuttamista kielitajulle sopivalla tavalla. Esimerkiksi seuraava lause oli osana Palviaisen ja Västin kyselytutkimuksen elisitaatiossa: *Avotul _____ ei saa sytyttää metsäpalovaaran aikana*. Tässä lauseessa taivutettavana oli lekseemi *avotuli*. Yksinkertaiseen monivalintaan osallistui yhteensä 80 informanttia, rinnakkaismuotojen monivalintaan 82 informanttia ja elisitaatioon 87 informanttia. Informantteja ei rajattu iän tai sukupuolen mukaan, vaan kaikki Linnanmaan kampuksella saivat osallistua. Näin ollen tutkimus oli luonteeltaan kvantitatiivinen eli

määrällinen. Mukana oli opiskelijoita, henkilökunnan väkeä sekä opetus- ja tutkimushenkilökunnan edustajia. (Palviainen & Västi 2017.) Tutkimuksessa kiinnitettiin huomiota siihen, että osallistujien akateeminen tausta saattoi vaikuttaa tutkimuksen lopputulokseen.

Tarkasteltavat muotoryhmät olivat partitiivimuotoisia nomineja yksikössä sekä verbien finiittisistä muodoista aktiivin imperatiivin preesens (*olekoon*), passiivin indikatiivin preesens (*tarvitsetaan*), passiivin indikatiivin imperfekti (*surettiin*) ja infiniittisistä muodoista A-infinitiivi, NUT-partisiippi sekä TU-partisiippi. Oman tutkielmani kannalta minua kiinnostaa erityisesti tarkastella NUT- ja TU-partisiippeihin liittyviä tuloksia. Rinakkaistutkimuksen tulosten mukaan muoto *olea* on kahdeksankymmenen ihmisen mielestä täysin epäluonteva, kun taas *purenut* on alle viidenkymmenen ihmisen mielestä täysin epäluonteva. Myös yksinkertainen monivalinta osoittaa, että *purenut* on hyväksyttävämpi kuin *olea*: *purenut* on vähän alle kymmenen informantin mielestä täysin luonteva, kun taas *olea* ei ole kenenkään mielestä täysin tai edes jossain määrin luonteva. (Palviainen & Västi 2017.) Tästä syystä en ole ottanut *olla*-verbiä mukaan kandidaatintutkielmani, vaikka sekin on kaksitavuinen ja *e*-vartaloinen sekä *Suomen kielen taajuussanaston* (Saukkonen, Haijus, Niemikorpi & Sulkala 1979) mukaan järjestysnumeroltaan yleisin. Verbien valinnan lisäksi Palviaisen ja Västin (2017) tutkimus on auttanut minua valitsemaan tutkimuskysymykseni sekä hypoteesini.

1.3. Tutkimusaineisto

Keskityn tarkastelemaan kaksivartaloisia verbejä *tulla*, *mennä*, *purra* ja *surra* internetin keskustelupalstoilla. Näistä verbeistä *tulla* ja *mennä* edustavat *Suomen kielen taajuussanaston* (Saukkonen ym. 1979: 41–117) mukaan yleisimpiä perussanoja, ja *purra* sekä *surra* edustavat harvinaisempia perussanoja. *Suomen kielen taajuussanastossa* (Saukkonen ym. 1979) näkyy 43 670:n eri sanan absoluuttinen frekvenssi sekä järjestysnumero. Sanasto on kerätty neljästä eri joukkoviestimestä, tietokirjallisuuden kielestä, kaunokirjallisuudesta sekä radio- ja lehtikielestä 1960-luvulla (Saukkonen ym. 1979: 7–8). Tarkastelemieni verbien frekvenssit ja järjestysnumerot eivät välttämättä ole samoja enää nykyaikana, mutta intuitiivisesti voidaan edelleen olettaa *tulla*- ja *mennä*-verbin olevan yleisempiä kuin *purra*- ja *surra*-verbit.

Tarkastelemani neljä verbiä *tulla*, *mennä*, *purra* ja *surra* ovat kaikki morfologiselta sanarakenteeltaan perussanoja. Sanarakenne tarkoittaa sanan sisäistä morfologista rakennetta. Perussana puolestaan on yksimorfeeminen sana, jota ei voida jakaa osiin. Lekseemit voidaan perussanojen lisäksi jakaa myös kompleksisiin sanoihin, joita ovat yhdyssanat ja johdokset. (VISK 2008 § 145.) Tarkastelen verbiä *tulla*, koska sen absoluuttinen frekvenssi (F) eli sanan esiintyminen *Suomen kielen taajuussanaston* (Saukkonen ym. 1979) aineistossa on 1675. Tämä tarkoittaa, että *tulla*-verbiä on esiintynyt sanaston aineistossa 1675 kertaa, jolloin se voidaan luokitella yleiseksi perussanaksi. *Mennä*-verbin absoluuttinen frekvenssi on puolestaan 519, joten sekin voidaan luokitella yleiseksi perussanaksi. *Purra*- ja *surra*-verbit ovat sen sijaan harvinaisempia perussanoja, koska niiden absoluuttinen frekvenssi on vain 10. (Saukkonen ym. 1979: 41–117.) Olen valinnut kaksi yleisempää sekä kaksi harvinaisempaa perussanaa, koska Palviaisen ja Västin (2017) kyselytutkimus Oulun Linnanmaan kampuksella osoitti harvinaisempien sanojen olevan kielenkäyttäjien mielestä hyväksyttävämpiä kuin yleisten sanojen (ks. 2.1.). Tutkielmassani vertailen näiden neljän verbin esiintymisiä aineistossani, koska siten saan empiiristä tietoa vokaalivartaloiden yleistymisestä.

Suomen kielen taajuussanasto (Saukkonen ym. 1979) on merkinnyt jokaiselle sanalle järjestysnumeron. Se ilmaisee sanan yleisyysjärjestyksen kaunokirjallisuudessa, radiossa, lehdissä sekä tietokirjallisuudessa. Olen havainnollistanut taulukkoon 1 kaikki tutkielmassa tarkastelemani verbit ja niiden järjestysnumerot.

TAULUKKO 1. Tarkastelemieni verbien järjestysnumerot *Suomen kielen taajuussanastossa* (Saukkonen ym. 1979).

Verbi	Kaunokirjallisuus	Radio	Lehdet	Tietokirjallisuus
<i>Tulla</i>	13.	17.	15.	18.
<i>Mennä</i>	28.	68.	83.	192.
<i>Surra</i>	935.	5894.	7834.	8673.
<i>Purra</i>	1069.	-	3974.	8673.

Taulukosta 1 voidaan lukea kaikkien tarkastelemieni verbien järjestysnumerot. *Tulla*-verbi on kaunokirjallisuudessa 13:nneksi yleisin, radiossa 17:nneksi yleisin, lehdissä

15:nneksi yleisin ja tietokirjallisuudessa 18:nneksi yleisin. *Mennä* on puolestaan kaunokirjallisuudessa 28:nneksi yleisin, radiossa 68:nneksi yleisin, lehdissä 83:nneksi yleisin ja tietokirjallisuudessa 192:nneksi yleisin. *Purra*-verbi on järjestysnumeroltaan kaunokirjallisuudessa 1069., lehdissä 3974., tietokirjallisuudessa 8673., ja radioissa kyseistä verbiä ei esiinny. *Surra*-verbi on kaunokirjallisuudessa 935., radiossa 5894., lehdissä 7834. ja tietokirjallisuudessa sijalla 8673. (Saukkonen ym. 1979: 41–117.) Niin absoluuttinen frekvenssi kuin sanan järjestysnumerokin osoittavat, että *tulla* ja *mennä* ovat yleisempiä käytössä kuin *purra* ja *surra*.

Olen kerännyt aineistoni Korp-tietokantaan¹ tallennetuista Suomi24- ja Ylilauta-sivustojen keskustelupalstoista. Yhteensä aineistossani on 194 esiintymää, joista 91 kappaletta on *purra*-verbin esiintymiä, 94 kappaletta on *surra*-verbin esiintymiä, neljä *mennä*-verbin esiintymiä ja loput viisi *tulla*-verbin esiintymiä. Korp² on verkkopohjainen tekstikorpuksia sisältävä työkalu. Suomi24-keskustelut ovat vuosilta 2001–2016, ja Ylilaudan keskustelut ovat vuosilta 2012–2014. Vuonna 2012 Suomi24-verkkosivu on ollut suosituin keskustelufoorumi TNS Gallupin mukaan (Laaksonen, Matikainen & Tikka 2013: 197). Tästä syystä päätin, että sieltä löytyy paljon aineistoa tutkielmaani.

Keskustelufoorumit ovat asynkronisia eli ei-reaaliaikaisia, ja niissä yhdistyy sekä yleiskieli että puhekieli (Kääntä 2016: 5). Vaikka kyseessä on kirjoitettu kieli, ihmiset ”puhuvat” keskusteluryhmissä keskenään (Crystal 2001: 29). Tutkimuskohteenani on anonyymisti kirjoitettu puhekieli, sillä haluan mahdollisimman todenmukaisen kuvan NUT- ja TU-partisiipin käytöstä vokaalivartalon kanssa verbeissä *tulla*, *mennä*, *purra* ja *surra*. Suomi24-keskustelupalstalta on tullut myös esiin sellaisia kielenmuotoja, joita normitehdussa yleiskielessä ei ole (Palviainen & Västi 2017). Laaksonen, Matikainen ja Tikka ovat ottaneet teoksessaan *Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät* (2013) myös esille sen, että nimimerkin taakse piiloutuminen saattaa johtaa jopa aggressiiviseen viestintään. Tutkimusaineistoni on kuitenkin vain keskustelijoiden yksittäiset kommentit, joten keskustelun aggressiivisuus ei vaikuta aineistooni.

Etsin aineistoni hakusanoilla *purenut(-)*, *purettu*, *puretu-*, *purene-* *purenee-*; *surenut(-)*, *surettu*, *suretu-*, *surene-*, *surenee-*; *tulenut(-)*, *tulettu*, *tuletu-*, *tulene-*, *tulenee-*; *menenyt(-)*

¹ Korp löytyy verkosta <https://korp.csc.fi>

), *menetty*, *menety-*, *menene-* sekä *menenee-*. En löytänyt mistään neljästä verbistä NUT-partisiipin *-ne-*tunnuksella esiintymiä (esimerkiksi *pure+ne+i+ta*). Suoritin aineiston keruun Korp-tietokannan yksinkertaisella haulla.

2. TEORIATAUSTA

2.1. Yleistä NUT- ja TU-partisiipeista

Partisiipit ovat infiniittimuotoisia verbejä, joilla on adjektiivimaisia ominaisuuksia. Tarkastelemieni NUT- ja TU-partisiippien lisäksi on myös VA-partisiippi, *-ma*-tunnuksinen agenttipartisiippi ja kieltopartisiippi, jonka tunnus on *-maAtOn*. (VISK 2008 § 521.) Yhteistä kaikille partisiipeille on sija- ja lukutaivutus, jotka yhdistävät ne myös nominien kanssa (VISK 2008 § 490). Keskityn kandidaatintutkielmassani kuitenkin tarkastelemaan vain NUT- ja TU-partisiippeja, joten en ota huomioon muiden partisiippien muodostusta tai taivutusta.

TU-partisiippi on NUT-partisiipin passiivimuoto (VISK 2008 § 521). Toiselta nimitykseltään nämä ovat toinen ja kolmas partisiippi (VISK 2008 § 122). Käytän tutkielmassani kuitenkin nimityksiä NUT- ja TU-partisiippi, sillä ne ovat mielestäni selkeämmin hahmotettavissa. NUT-partisiipit taipuvat kaksitavuisten *ee*-vokaalivartaloisten nominien tavoin (esimerkiksi *vene* : *venee-*), mutta kuuluvat luokitukseltaan verbien paradigmaan (VISK 2008 § 122). Verbien kanssa yhteistä partisiipeilla on muun muassa laajennuksien, esimerkiksi objektin, saaminen. Esimerkissä (1) on predikaattina liittomuoto, joka muodostuu apuverbistä *olla* ja *purra*-pääverbin vokaalivartaloisesta NUT-partisiipista. Liittomuoto saa objektikseen partitiivimuotoisen *kynsiä*. Finiittisistä verbeistä poiketen partisiipeissa persoona ilmaistaan possessiivisuffiksilla eikä persoonapäätteellä (VISK 2008 § 521).

(1) *minä olen purenut kynsiä melkein koko iän*

Norminmukaisessa kielessä NUT-partisiippi edustuu tarkastelemissani verbeissä assimiloituneina suffikseina *-rut*, *-re-*, *-ree-*; *-nyt*, *-ne-*, *-nee-*; *-lut*, *-le-* ja *-lee-*. Suffiksit liittyvät konsonanttivartaloon kaksivartaloisissa verbeissä (VISK 2008 § 122). Verbeissä *purra* ja *surra* esiintyy *-rut-*, *-re-* ja *-ree-*-loppuiset NUT-partisiipin tunnuksiset (*sur+rut*, *pur+rut*; *sur+re-*, *pur+re-*; *sur+ree-*, *pur+ree-*), verbissä *mennä* esiintyy *-nyt-*, *-ne-* ja *-nee-*-suffiksit (*men+nyt*, *men+ne-*, *men+nee-*) ja verbissä *tulla* *-lut-*, *-le-* ja *-lee-*-suffiksit (*tul+lut*, *tul+le-*, *tul+lee-*). Aineistossani NUT-partisiipit eivät kuitenkaan esiinny assimiloituneina, sillä ne ovat liittyneenä vokaalivartaloisiin verbeihin (*sure+nut*, *pure+nut*, *tule+nut* ja

mene+nyt). NUT-tunnus ja sen eri variantit ovat morfeemityypiltään taivutustunnuksia eli epäitsenäisiä muotoaineksia (Koivisto 2013: 58–59). NUT- ja TU-partisiippien tunnukset voidaan myös luokitella johtimiksi, sillä ne esiintyvät taivutustunnukselle epätyypillisellä paikalla (ks. VISK 2008 § 61–62). Laalon (2011) tutkimuksessa on tullut esille, että lasten kielenkehityksen ensimmäisissä vaiheissa suffiksit eivät assimiloitu, koska lapset käyttävät vokaalivartaloisia muotoja. Hänen tutkimuksensa osallistuja Mari käytti ikävuotenaan 1;11 *nousta*-verbin yksikkömuotoisesta NUT-partisiipista muotoa *nousenu*, vaikka kieliopillisesti oikein olisi assimiloitunut muoto *noussut*. Verbien vartaloallomorfeja eli foneemiasultaan erilaisia morfivariantteja (Koivisto 2013: 66) ovat *pure-*, *pur-*; *sure-*, *sur-*; *tule-*, *tul-* sekä *mene-* ja *men-*. Näissä muodoissa näkyy myös jokaisen verbin kaksivartaloisuus: kaikilla on sekä vokaali- että konsonantivartalo. Tutkielmani aineisto koostuu verbien vokaalivartaloista, joihin on liittynyt NUT- tai TU-partisiippi.

Lapsen puheessa partisiipit esiintyvät ensimmäisenä suffiksittomina eli jälkiliitteettöminä. Esimerkiksi verbin *pudota* kielteinen NUT-partisiippi aktiivissa ei ole *ei pudonnut* vaan *ei pulo*. Vokaalivartaloistumista partisiipeissa alkaa tapahtua noin kahden–neljän ikävuoden aikana, jolloin vokaalivartalo on vahva myös passiivimuodoissa (esimerkiksi *juoksetaan*) sekä muissa infinitiivisissä verbirakenteissa (esimerkiksi *pakenea*). (Laalo 2011: 236–243.)

NUT- ja TU-partisiipit voivat esiintyä adjektiivistuneina, substantiivistuneina tai verbin laajennuksien kanssa partisiippilausekkeissa (VISK 2008 § 521). Adjektiivistunut NUT-partisiippi voi olla esimerkiksi *tulla*-verbistä muodostettu yhdyspartisiippi substantiivilausekkeessa *tervetullut vieras* (Koivisto 1987: 299). Tarkastelemissani liikeverbeissä *tulla* ja *mennä* adjektiivistuneet partisiipit liittyvät aikasuhteiden ilmaisemiseen (esimerkiksi *tuleva* ja *menevä*), mikä saattaa johtua esimerkiksi vieraiden kielten vaikutuksesta (Koivisto 1987: 298). Aineistossani ei kuitenkaan esiinny täysin leksikaalisesti adjektiivistuneita partisiippeja, vaan pelkästään adjektiivimaisia partisiippeja. Esimerkki (2) on aineistossani esiintyvä lause, jossa *purra*-verbi toimii adjektiivin tehtävässä. Substantiivistunut partisiippi puolestaan esiintyy substantiivilausekkeessa, esimerkiksi *hänen oikutteleva rakastettunsa* (VISK 2008 § 521). Partisiippilauseke voi olla esimerkiksi muotoa *STS-Pankin syksyllä 1992 ostanteessa*, jossa NUT-partisiippi saa täydennyksekseen objektin *STS-Pankin* ja adverbiaalimäärittimen *syksyllä 1992* (VISK 2008 § 527). Parti-

siippilauseke toimii lauseessa substantiivin määritteenä (*surreille ihmisille*), predikatiiviadverbiaalina (*huhut osoittautuivat suuresti liioitelluiksi*) tai predikatiivina (*nämä ovat äidin kutomat*) (VISK 2008 § 490).

(2) *Myrkky tuhoaisi ainakin **puretun raajan** ja tappaisi eläimen ehkä jopa nälkään.*

2.2. Vokaalivartaloiden kehitys ja yleistyminen

Vokaalivartalo tarkoittaa sanavartaloa, joka nimensä mukaisesti päättyy vokaaliin. Jokaisella taipuvalla lekseemillä on vokaalivartalo, koska siihen liittyvät useat taivutustunnukset. (Koivisto 2013: 101.) Vokaali- ja konsonanttivartaloiden kehittymistä on tutkinut aiemmin Klaus Laalo teoksessaan *Lapsen varhaiskielioppi ja miniparadigmat* (2011). Laalo (2011) tarkastelee tutkimuksessaan kahden informantin kielellistä kehitystä. Hän on teoksensa viidennessä luvussa keskittynyt tarkastelemaan lapsenkielen eri kehitysvaiheiden konsonantti- ja vokaalivartaloisuutta. Laalo (2011: 225–231.) esittelee kolme eri kehitysvaihetta, joita ovat

1. esikieliopin (esimorfologian) leksikaalisuettelomainen vaihe,
2. varhaiskieliopin eli varhaismorfologian vaihe ja
3. morfologian jäsentymisvaihe.

Kaikki kolme kielenoppimisen vaihetta perustuvat kieliopin sekä morfologian näkökulmaan. Ensimmäisessä vaiheessa lapset oppivat sanoja ja muotoja toisten ihmisen puheista. He käyttävät yhdestä lekseemistä yleensä vain yhtä muotoa. Tämä muoto on perinteisesti yksikön nominatiivi. (Laalo 2011: 21.) Tässä vaiheessa suurin osa muodoista on vokaalivartaloisia, mutta joukkoon mahtuu myös muutama konsonanttivartaloisen muoto, kuten *pestä*-verbin TU-partisiipin vartalo *pes+ty*. Toisessa vaiheessa lapsille alkaa kehittyä hahmotelma taivutussuhteista: he pystyvät muodostamaan esimerkiksi miniparadigmoja ja omaksuvat taivutusjärjestelmän tärkeimpiä sääntöjä. Tässä vaiheessa lapset myös havaitsevat eri muotojen välisiä yhteyksiä ja niiden pohjalta muodostavat yhä uusia muotoja, esimerkiksi *vettää* 'vettä' ja *verta* 'veri'. Taivutusjärjestelmän tärkeimpien sääntöjen oppimisen jälkeen lapset siirtyvät kolmanteen vaiheeseen eli morfologian jäsenty-

misvaiheeseen. Tässä vaiheessa lapsi on jo sisäistänyt oppimansa kielen taivutusjärjestelmää ja alkaa oppia myös poikkeussääntöjä. Kolmannelle vaiheelle tyypillistä on, että lapset suosivat vokaalivartaloisia muotoja, kuten *pure+nut* ja *juokse+nut*. (Laalo 2011: 21–23, 225–226.) Vokaalivartaloiden suosimista Laalo selittää sillä, että lapset käyttävät mahdollisimman yleisiä varianteja vartaloista. Esimerkiksi *käteä* ja *pesetään* ovat loogisempia kuin *kättä* ja *pestään*, koska vartalo ja pääte mukailevat yleisiä yksivartaloisten sanojen *jokea* ja *lähdetään* -muotoja. (Laalo 2011: 227.)

Lapsen puheen lisäksi vokaalivartaloiset muodot ovat yleisiä myös aikuisten puheessa. Näissäkin tapauksissa vokaalivartaloiden yleisyyden ja konsonanttivartaloiden vähäisyyden välille on syntynyt jännite, joka luo uusia vokaalivartaloisia muotoja. Konsonanttivartalot ovat epäproduktiivisia, koska vartalovariantti saattaa poiketa muista paradigman vartaloista. Esimerkiksi *lapsi*-lekseemin partitiivimuoto *las+ta* osoittaa konsonanttivartalovariantin vaihtelun, sillä vokaalivartaloisena partitiivimuoto *lapse+a* olisi yhtenäisempi nominatiivimuodon kanssa. (Laalo 2011: 229–231.) Laalo selittää konsonanttivartaloiden synnyn suomen kielen esihistoriassa tavulukujen pienenemisellä taivutusmuodoissa. Hän antaa esimerkiksi partitiivimuodon lekseemistä *saari*; *saarta* sisältää vähemmän tavuja kuin *saareta*. Tämä on kuitenkin vuosien saatossa johtanut siihen, että näistä muodoista on hankala erottaa morfologisia aineksia, jolloin vokaalivartaloiset muodot ovat jälleen produktiivisempia kuin konsonanttivartaloiset. Yksikön partitiivi on kuitenkin säilyttänyt konsonanttivartalonsa paremmin kuin esimerkiksi yksikön essiivi. (Laalo 2011: 229–230.)

Kaksivartaloisissa verbeissä NUT- ja TU-partisiippien tunnukset liittyvät konsonanttivartaloon (VISK 2008 § 122). Vokaalivartalot ovat kuitenkin yleistymässä konsonanttivartaloiden tilalla varsinkin kirjoitetussa puhekielessä ja kaksitavuisissa *e*-vartaloisissa verbeissä (Palviainen & Västi 2016). Myös finiittisten verbien potentiaalissa on havaittu vokaalivartaloistumista, esimerkiksi *tietää*-verbin potentiaalimuoto *tienne-* edustuu myös vokaalivartaloisena *tietäne-* (Palviainen & Västi 2017).

Vokaalivartaloiden yleistyminen ei ole uusi ilmiö, vaan sitä on esiintynyt aiemminkin muun muassa kaksitavuisissa *e*-vartaloisten sanojen partitiivi- ja essiivimuodoissa (Paunonen 2003: 201). Heikki Paunonen (2003) on tarkastellut *susi*-substantiivissa tapahtu-

nutta muutosta aina 1500-luvulta nykypäivään asti. Tämän lisäksi hän on antanut ennusteen *susi*-substantiivin tulevaisuudelle. 1500-luvulla *susi* oli yksikön essiivissä muodossa *sunna* ja yksikön partitiivissa muodossa *sutta*. 1800-luvulla essiivimuodossa vakiintui jo vokaalivartaloinen muoto *sutena*, mutta konsonanttivartalo pysyi vielä partitiivissa. Paunosen ennuste tulevaan suomeen sisällyttää partitiivimuodossakin esiintyvän vokaalivartaloistumisen, jolloin muoto olisi *sutea*. (Paunonen 2003: 201–203.)

2.3. Kielenmuutokset ja niiden tutkiminen

Kielenmuutos tarkoittaa yksittäisen kielenilmiön muuttumista. Kieli ei ole stabiili, vaan se pyrkii koko ajan pysymään liikkeessä ja kehittymään käyttäjiensä tarpeiden mukaan paremmaksi kommunikaatiovälineeksi. (Koivisto 2013: 338–339.) Aiemmin 1800-luvulla kielenmuutosten ajateltiin olevan epäjärjestyksen tiloja, jotka merkitsivät kielen rappeutumista. Kielenmuutokset olivat ikään kuin epäjärjestyksen tiloja, jotka sijoittuvat vain kahden järjestelmätilan väliin. Nykyään kielenmuutosta tarkastellaan variaatiotutkimuksen näkökulmasta. (Paunonen 2003: 187–188.) Muutos ilmenee vanhan ja uuden muodon vaihteluna eli variaationa (Koivisto 2013: 344). Esimerkiksi *purra*-verbin yksikön nominatiivin NUT-partisiipissa vaihtelee konsonanttivartaloinen muoto *purrut* ja vokaalivartaloinen *purenut*.

Kielessä on aina jokin osa, jossa on tapahtumassa muutoksia. Nämä muutokset kytkeytyvät usein toisiinsa ja ovat pitkäaikaisia sekä vähitellen tapahtuvia. Niitä säätelee kieliyhteisön koko ja sosiaalinen rakenne. (Paunonen 2003: 188–201.) Vokaalivartaloiden yleistyminenkin on ollut pitkäaikainen prosessi, jonka tämän hetkistä vaihetta selvitän kandidaatintutkielmassani.

Kielen eri osat vaikuttavat toisiinsa, joten yksi muutos laittaa alulle myös toisen muutoksen jollain kielen eri alueella. Suhteessa toisiinsa muutokset voivat olla keskenään limityneitä tai seurata toisiaan. Esimerkiksi yksi vokaalijärjestelmässä tapahtuva muutos saa aikaan sen, että koko vokaalijärjestelmä muovautuu. Kielenmuutoksia voidaan selittää paradigman yhtenäisyyden tavoittelulla, morfologisten tunnusten selkeyden säilyttämi-

sellä, allomorfiien määrän vähentämisellä tai niiden yhtenäistämällä ja muotojen selkeämmin hahmottamisella. (Paunonen 2003: 190–191.) Koiviston (2013: 340) mukaan muutoksen mallina toimii analogia eli samanlaisuussuhde.

Tutkielmassani keskityn tarkastelemaan kielessä tapahtuvaa morfologista muutosta. Morfologisiin muutoksiin ja analogiaan on aiemmin perehtynyt muun muassa David Fertig (2013) teoksessaan *Analogy and morphological change*. Hän painottaa **kielenpuhujien vaikutusta muutoksiin**. Kielitieteilijöiden puhuessa kielenmuutoksista he yleensä tarkoittavat kehitystä, joka on vaikuttanut suureen osaan ihmisistä. (Fertig 2013: 17.) Fertig (2013) esittää analogiselle muutokselle ja uudistukselle kaksi eri suhtautumistapaa: staattisen ja dynaamisen. Jos päänsisäisen kieliopin ajatellaan olevan sääntöjä noudattava ja staattinen, on kieliopissa tapahtuville muutoksille ominaista välittyä kielenoppijoille. Dynaamisessa mallissa puolestaan epätäydellinen oppiminen on osallisena analogisten uudistusten esilletuloon. (Fertig 2013: 139.)

Urho Määttä on väitöskirjassaan *Funktionaalinen selittäminen morfologiassa. Metateoriaa ja huomioita suomen ja sen sukukielten tutkimusperinteestä* (1994) pohtinut kielen muuttumisen syitä **evolutionaarisesta näkökulmasta**. Hän on perustellut kielen muuttumista variaation näkökulmasta, funktionaalisilla tekijöillä, kielenulkoisilla tekijöillä sekä terapeuttisella muutoksella. Terapeuttinen muutos tarkoittaa, että kielen tasapainotilassa tapahtuva muutos ajaa uuteen tasapainotilaan. Esimerkiksi analogia on terapeuttinen muutos kielihistoriassa. (Määttä 1994: 109–119.)

Variaatiota Määttä (1994) tarkastelee evolutionaaris-funktionaalisen näkökulman avulla. Tämän näkökulman mukaan variaatio voidaan selittää seuraavien kohtien mukaisesti:

1. Vaihtelu eli variaatio on täysin luonnollinen osa kieltä. Se on evolutionaarista eikä ensisijaisesti rakenteellista.
1. Variaatio on edellytys elementin ja kentän tunnistukselle.
2. Kielellinen ilmaiseminen on variaatiota. (Määttä 1994: 109–110.)

Funktionaalisilla tekijöillä fonologisella ja morfologisella tasolla Määttä (1994) tarkastelee audition eli vastaanottamisen ja artikulaation eli tuottamisen näkökulmaa. Kieli on siis kehittynyt evoluution näkökulmasta ensisijaisesti puhutussa muodossa. Muutoksia selite-

tään evoluution avulla muun muassa siten, että artikulaation helppous suosii lyhyitä muotoja lekseemeistä, helppoa ääntämistä, vähäsanaisuutta ja artikulaatioenergian säästämistä. Ongelmana on kuitenkin se, että näiden tutkiminen on mahdotonta. Variaation merkitys funktionaalisissa tekijöissä näkyy eri ihmisten artikulaatioelimien eroavaisuuksina. (Määttä 1994: 111–113.)

Kielessä tapahtuvat muutokset sijoittuvat yleensä strukturaaliselle reuna-alueelle. Tämän alueen sanoilla on pieni käyttöfrekvenssi ja paljon morfofonologista vaihtelua. Ne ovat myös alttiita muutoksille. (Paunonen 2003: 216.) **Strukturaalisella keskus–reuna-alueen hypoteesilla** voidaan selittää kielessä tapahtuvat muutokset: uudet kielenaineokset siirtyvät vähitellen reuna-alueelle ja näin ollen aiheuttavat muutoksen, joka tutkimassani tapauksessa on konsonanttivartaloiden väistyminen (Paunonen 2003: 207). Paunonen (2003) on havainnollistanut muutosta huvipuistojen rahapudotuspelillä, jossa kolikot siirtyvät hiljalleen reunaa kohti ja lopulta putoavat pelilaatikon pohjalle. Keskus–reuna-alueen hypoteesiin liittyy myös strukturaalisehtoinen hierarkia, joka auttaa kielenmuutosten ennustamisessa. Strukturaalisehtoinen hierarkia tarkoittaa kielenjärjestelmän tapaa syöttää uusia aineksia reuna-alueelle. (Paunonen 2003: 207.)

3. ANALYYSI

Käsittelen aineistoni laajemmista kokonaisuuksista kohti morfologisia muotoja. Aloitan aineistoni analysoinnin jakamalla lauseet osaksi infiniittisiä ja finiittisiä rakenteita. Verbien finiittisyyden jaon jälkeen tarkastelen verbien morfotakseja. Luokittelen verbit siis niiden pääluokan (aktiivi vai passiivi), moduksen (indikatiivi, imperatiivi, konditionaali ja potentiaali) sekä tempuksen (presens, imperfekti, perfekti ja pluskvamperfekti) perusteella. Partisiipeilla ei yksinään ole modus- tai tempustaivutusta, mutta aineistossani ne esiintyvät suurimmaksi osaksi finiittisen liittomuodon osana, jolloin pystyn tarkastelemaan näiden verbien morfotakseja. Tämän lisäksi tarkastelen verbien sijamuotoja sekä syntaktisia lausetyyppejä. Jaan siis finiittiset rakenteet syntaktisiin lausetyyppeihin eli intransitiivisiin ja transitiivisiin. Intransitiiviset lauseet eivät sisällä objektia, kun taas transitiiviset lauseet sen sisältävät.

Ensin aloitan tarkastelemalla analyysini yleisiä havaintoja. Sitten analysoin kahta harvinaisempaa perussanaa eli *purra-* ja *surra-*verbejä, joiden jälkeen analysoin yleisemmät perussanat *tulla* ja *mennä*. Lopuksi koostan yhteenvedon, jotta voin vertailla verbejä ja niiden esiintymisiä aineistossani keskenään. Yhteenvedossa myös vertailen tekemiäni havaintoja Palviaisen ja Västin (2017) tutkimukseen pohjautuvaan hypoteesiin.

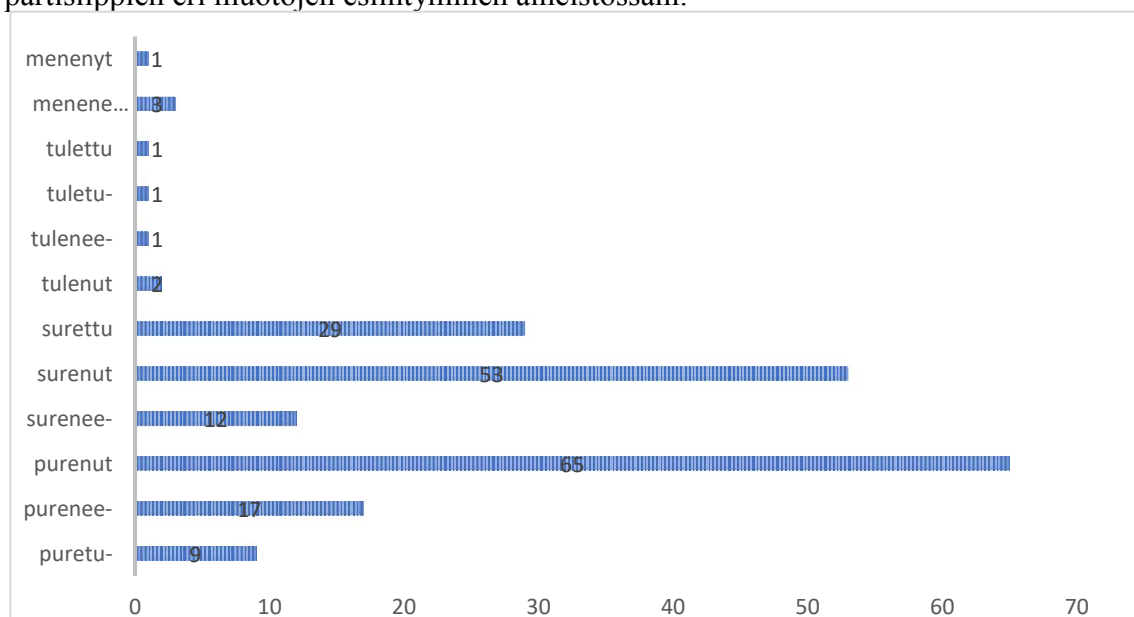
3.1. Yleisiä havaintoja aineistosta

Löysin Korpin tietokannasta yhteensä 194 tutkielmalleni hyödyllistä lausetta, joissa esiintyi jokin tarkastelemistani neljästä verbistä. Hakusanoillani löytyi myös muotoja, jotka olivat selkeästi kirjoitusvirheitä eivätkä edustaneet NUT- ja TU-partisiipeja. Esimerkiksi etsiessäni *mennä*-verbistä vokaalivartaloista yksikön NUT-partisiipin muotoa *mennenyt* löysin imperatiivi- eli käskylauseen *mene nyt*, joka oli kontekstin perusteella kirjoitettu luultavasti vahingossa yhteen. Karsin aineistostani pois kaikki tällaiset muodot, koska ne eivät ole tutkielmani kannalta hyödyllisiä. Kun hain Korpista NUT-partisiipin monikkomuotoja (esimerkiksi *purenee-*), olin tarkkana, etten kerännyt aineistooni poten-

tiaalimuotoja. Potentiaalinn tunnuksset ovat *-ne-*, *-le-*, *-re-* ja *-se-*, joten ne muistuttavat läheisesti NUT-partisiipin monikon tunnusta. Tästä syystä niitä myös löytyi hakusanoillani Korpista.

Purra-verbin eri variaatioita vokaalivartaloisista NUT- ja TU-partisiipeista (*purenut(-)*, *purettu(-)*, *puretu-*, *purene-* ja *purenee-*) löytyi yhteensä 91 kappaletta. *Surra*-verbiä (*surenut(-)*, *surettu(-)*, *suretu-*, *surene-* ja *surenee-*) puolestaan löytyi 94. Loput 9 kappaletta olivat *tulla-* ja *mennä*-verbien vokaalivartaloisia NUT- ja TU-partisiippeja (*tulenut(-)*, *tulettu(-)*, *tuletu-*, *tulene-*, *tulenee-*; *menenyt(-)*, *menetty(-)*, *menety-*, *menene-*, *menenee-*). Tarkemmin ottaen *tulla*-verbistä löytyi hakusanoillani yhteensä 5 tutkielmaani sopivaa lausetta ja *mennä*-verbistä 4. Tutkielmani kannalta jo nämä esiintymät antavat suuntaa toisen tutkimuskysymyksen vastaukseksi. Hypoteesinani on, että harvinaisissa perussanoissa esiintyy enemmän vokaalivartaloisia muotoja kuin yleisimmissä perussanoissa. Koska *purra-* ja *surra*-verbien hakusanoilla löytyi enemmän esiintymiä kuin *tulla-* ja *mennä*-verbien hakusanoilla, voin todeta hypoteesini toteutuneen. Taulukossa 2 näkyy jokaisen hakusanani esiintymät, jotka löysin Korpista. Siitä voidaan havaita, että vokaalivartaloisia TU-partisiippeja heikon asteen hakusanoilla *suretu-* ja *menety-* ei löytynyt ollenkaan. Sen sijaan vokaalivartaloisista vahvan asteen TU-partisiipeista löytyi esiintymiä kaikista paitsi *purra-* ja *mennä*-verbeistä. *Purettu*-muotoja löytyi Korpista, mutta ne kaikki olivat TU-partisiipin taivutusmuotoja *purkaa*-verbistä.

TAULUKKO 2. Verbien *mennä*, *tulla*, *surra* ja *purra* vokaalivartaloisten NUT- ja TU-partisiippien eri muotojen esiintyminen aineistossani.

Taulukon 2 pystyivillä näkyy hakusanoistani kaikki, joilla löysin esiintymiä Korpista. Vaakarivillä on esiintymisien määrät tasalukuina. Jokaisen hakusanan janan kohdalla on myös tarkka esiintymien määrä. *Mennä*-verbistä löytyi 3 esiintymää *menenee*-hakusanalla ja 1 esiintymä *menenyt*-hakusanalla. *Tulla*-verbistä puolestaan löytyi 1 *tuletu-*, 1 *tulettu*, 1 *tulenee*- ja 2 *tulenut*-esiintymää. Suurin osa aineistostani löytyi kuitenkin *purra*- sekä *surra*-verbien vokaalivartaloisilla NUT- ja TU-partisiippimuodoilla. *Surra*-verbistä löytyi vahvan TU-partisiipin (*surettu*) muotoja 29, yksikön NUT-partisiipin muotoja (*surenut*) 53 ja *surenee*-hakusanalla 12. *Purra*-verbistä löytyi *purenut*-hakusanalla 65 esiintymää, *purenee*-hakusanalla 17 esiintymää ja heikolla TU-partisiipin tunnuksella *puretu-* 9 esiintymää.

Yleisenä havaintona aineistostani tein sen, että suuri osa tarkastelemistani verbeistä esiintyy osana liittomuotoista predikaattia pää- tai sivulauseissa. Tämän lisäksi 64 NUT-partisiippia on perfektin indikatiivissa. Liittomuotoinen verbi rakentuu apu- ja pääverbistä. Apuverbinä toimii *olla* tai/ja kieltoverbi *ei* (VISK 2008 § 450). Aineistoni liittomuodot rakentuvat apuverbistä sekä partisiipista. Esimerkiksi lausekokonaisuuksissa (3–5) tarkastelemani verbit ovat liittomuotoisia ja esiintyvät aktiivin perfektin indikatiivissa.

- (3) *Yksikään omista 3 hamsustani mitä minulla on ollut ei ole ikinä purenut käsitte-lyssä.*
- (4) *Et usko miten minä olen sitä surenut ja miettinyt !*
- (5) *Ne on meneneet vuokraan ja ruokaan kun se peruspäiväraha on niin pieni, että siitä ei vuokran jälkeen jää kun 200€ kuussa.*

Esimerkkilauseessa (3) *purra*-verbin NUT-partisiippi on osana verbien liittomuotoa, jossa apuverbeinä ovat kieltoverbi *ei* sekä *olla*-verbi. *Purra*-verbi on yksikön nominatiivissa. Esimerkissä (4) *surra*-verbi on liittomuoto *olla*-verbin kanssa, ja se on yksikön nominatiivissa (*olen surenut*). Esimerkin (5) predikaatti on myös liittomuoto, jonka pääverbinä on *mennä* ja apuverbinä *olla*. Apuverbi on yksikön kolmannessa muodossa (*on*), mikä on ongelmallista, sillä pääverbi *mennä* on monikkomuodossa. Lauseessa on tällöin kongruenssiongelma eli *olla*-verbi on väärässä persoonamuodossa suhteessa lauseen subjektiin eli tässä tapauksessa *ne*-persoonapronominiin. Olen analysoinut tällaiset kongruenssiltaan ongelmaiset tapaukset kuitenkin niiden pääverbin perusteella. Esimerkin (5) verbi on tällöin monikkomuotoinen.

Toinen havaitsemani asia on, että TU-partisiippeja löytyy vähemmän kuin NUT-partisiippeja. Esimerkiksi *purra*-verbistä löytyi yksikkömuodossa NUT-partisiippeja yhteensä 66 kappaletta *purenut*- ja *purenee*-hakusanoilla ja monikkomuodossa 16 kappaletta *purenee*-hakusanalla. Passiivista TU-partisiippiä puolestaan löytyi heikolla tunnuksella (-*tU*) 9 kappaletta eikä yhtään vahvemalla tunnuksella (-*ttU*). Yhteensä *purra*-verbistä löytyi siis esiintymiä 91 kappaletta, joista vain yhdeksän kappaletta on TU-partisiippeja.

3.2. *Purra*- ja *surra*-verbit

Tässä luvussa käsittelen *purra*- ja *surra*-verbejä. *Surra*-verbillä on aineistossani eniten esiintymiä (94 kappaletta), ja *purra*-verbillä niitä on toiseksi eniten (91 kappaletta). Suurta eroa esiintymien määrässä ei kuitenkaan ole, sillä *surra*-verbillä on kolme esiintymää enemmän kuin *purra*-verbillä. Molemmat ovat harvinaisia perussanoja, joten niiden käsittely yhdessä on loogista tutkimuskysymyksen kannalta. Lisäksi tutkielmani yhtenä hypoteesina on, että harvinaisemmissa perussanoissa esiintyy enemmän vokaalivartaloisia NUT- ja TU-partisiippeja verrattuna yleisimpiin perussanoihin. Tästä syystä aion vertailla tarkastelemiani neljää verbiä *purra*, *surra*, *tulla* ja *mennä* keskenään. Taulukkoon 3 olen havainnollistanut finiittiset sekä infiniittiset rakenteet, jotka analysoin aineistoni *purra*- ja *surra*-verbeistä.

TAULUKKO 3. Aineistoni *purra-* ja *surra-*verbien luokittelu osana finiittisiä sekä infiniittisiä rakenteita.

Osana finiittisiä rakenteita		<i>Purra-</i> verbi	<i>Surra-</i> verbi	Osana infiniittisiä rakenteita	<i>Purra-</i> verbi	<i>Surra-</i> verbi
Pääluokka	Aktiivi (NUT-partisiippi)	82	65	Adjektiivimaisena	1	5
	Passiivi (TU-partisiippi)	9	29	Referatiivirakenteen osana	-	3
Modus	Indikatiivi	79	65	Temporaalirakenteen osana	-	8
	Imperatiivi	-	-	Substantiivilausekkeena	4	-
	Konditionaali	4	3			
	Potentiaali	-	-			
Tempus	Preesens	-	-			
	Imperfekti	21	8			
	Perfekti	60	58			
	Pluskvamperfekti	2	2			
Verbiliiton osana		4	12			

Finiittisen rakenteen osana esiintyvät verbit ovat aineistossani liittomuotoja. Infiniittisen rakenteen osana esiintyvät toimivat puolestaan adjektiivimaisina, referatiivirakenteissa,

verbiliittoina sekä temporaalirakenteessa ja substantiivilausekkeiden tehtävissä esimerkiksi objektin paikalla. Taulukosta 3 näkee, että suurin osa aineistossani esiintyvistä *surra*- ja *purra*-verbeistä toimii finiittisten verbien tavoin. *Purra*-verbistä löytyi yhteensä 83 aktiivimuotoa ja *surra*-verbistä 65. Vokaalivartaloista TU-partisiippiä puolestaan löytyi *purra*-verbistä 9 kappaletta ja *surra*-verbistä 29 kappaletta. Moduksista esiintymiä on eniten indikatiivissa: *purra*-verbistä 79 kappaletta ja *surra*-verbistä 65 kappaletta. Imperatiivia tai potentiaalia ei esiinny aineistossani ollenkaan, mutta kummastakin verbistä löytyi konditionaalitapauksia. *Purra*-verbistä löytyi yhteensä 4 konditionaalia ja *surra*-verbistä 3. Verbit olivat tempukseltaan joko imperfektissä, perfektissä tai pluskvamperfektissä. Yhteensä aikamuodoltaan imperfektejä aineistoni *purra*-verbeistä löytyi 21 ja *surra*-verbeistä 8. Perfektejä aineistossani on eniten. *Purra*-verbin liittomuodoista tempukseltaan perfektejä on yhteensä 60 esiintymää ja *surra*-verbeistä 58 esiintymää. Pluskvamperfektejä löytyy kummaltakin verbiltä 2 kappaletta.

Infiniittiset esiintymät ovat suurimmaksi osaksi verbiliittoja. *Purra*-verbillä haetusta aineistosta 4 toimii verbiliiton osana, 1 adjektiivimaisessa tehtävässä ja 4 substantiivilausekkeen tehtävissä. *Surra*-verbin aineistossa 12 esiintyy liittomuotoisina, 5 adjektiivimaisissa tehtävissä, 3 referatiivirakenteen osana ja 8 temporaalirakenteen osana.

Esimerkit (6–11) havainnollistavat, millaisissa tehtävissä aineistoni *purra*- ja *surra*-verbien esiintymät toimivat. Esimerkissä (6) liittomuodon osana oleva *surra*-verbin monikkomuotoinen NUT-partisiippi on perfektin indikatiivin monikon kolmannessa persoonassa. Esimerkissä (7) samainen verbi on puolestaan adjektiivimaisessa tehtävässä ja määrittelee substantiivia *neito*. Esimerkissä (8) on referatiivirakenne eli *surra*-verbin monikkomuotoinen NUT-partisiippi korvaa *että*-sivulausetta. Esimerkissä (9) puolestaan on verbiliitto, jossa *tulla* on apuverbi ja *surra* toimii pääverbinä. Verbiliitto tarkoittaa apu- ja pääverbistä koostuvaa rakennetta, joka toimii lauseessa predikaatin tavoin. Sen tunnistaa usein pääverbissä olevasta nipputunnuksesta. (VISK 2008 § 451.) Tässä esimerkissä pääverbinä toimiva *surra* on morfologisesti yksikön partitiivissa. Esimerkissä (10) *surra*-verbi esiintyy temporaalirakenteessa, eli se on korvaamassa *kun*-alkuista sivulausetta. Viimeisessä esimerkissä (11) *purra*-verbi edustuu allatiivimuotoisena adverbialina substantiivilausekkeen paikalla.

(6) *Mutta ovat sureneet sitä, kun heidät ovat hyljänneet niin uskovat kuin muutkin.*

(7) *sureneen neidon kanssa*

(8) *ja muistaakseni jossain juonikuvauksessa kerrotaan laran ystävien sureneen laran kuolemaa ja muistelleet häntä tai jtn.*

(9) *Kyllä, siili on yö eläin, mutta eipähän tule surettua kun lähtee kouluun tai töihin!*

(10) *Niinpä taas kotiin päästyäni ja pari päivää surettuani äitini tuli juttusilleni.*

(11) *Koiran omistaja maksaa purettulle sairaalakulut ja korvauksia.*

Purra-verbistä löytyi yhteensä 91 esiintymää. Näistä verbeistä 65 löytyi *purenut*-hakusanalla, 9 *puretu*-hakusanalla ja loput 17 olivat *purenee*-alkuisia. Yksikkömuotoja aineistossa on yhteensä 75 kappaletta ja monikkomuotoja yhteensä 16. Semanttisesti verbi edusti aineistossani joko merkitystä 'purra hampailla' tai 'vaikuttaa johonkin'. Esimerkki konkreettisesta puremisestä näkyy seuraavassa lauseessa, joka on osana laajempaa lausekokonaisuutta aineistossani: *kirput ovat vain pureneet patteja. Purra*-verbin käyttö tarkoituksessa 'vaikuttaa johonkin' näkyy esimerkiksi lauseessa *ihmisiin on paloalan valistustyö purenut. Surra*-verbiä löytyi hakusanoillani Korpista yhteensä 94 kappaletta. Vokaalivartaloista TU-partisiippia vahvalla tunnuksella (-*ttU*) löytyi yhteensä 29 kappaletta. TU-partisiipin heikolla tunnuksella (-*tU*) en saanut yhtään osumaa. Vokaalivartaloista NUT-partisiipin yksikkömuotoa (-*nUt*, -*nee*-) löytyi yhteensä 58 kappaletta. NUT-partisiipin monikkomuotoa (-*nee*-) löytyi 7 esiintymää.

Aineistoni yksikkömuotoiset esiintymät löytyivät *puretu*- ja *purenut*-hakusanoilla. Näiden lisäksi *purenee*-hakusanalla löytyi 1 yksikkömuotoinen esiintymä, joka näkyy esimerkissä (12). Esimerkissä (12) on myös *purenee*-aineistoni ainoa referatiivirakenne, jossa *ma*-infinitiivin adessiivimuoto (*puremalla*) saa seurakseen vokaalivartaloisen NUT-partisiipin *purra*-verbistä. *Puretu*-hakusanan esiintymät aineistossani toimivat lauseissa joko osana verbiliittona, adjektiivistuneina tai substantiivilausekkeen tehtävissä. Verbi-liittoa on yhteensä 4 kappaletta, ja jokainen niistä rakentuu *tulla*-apuverbistä sekä vokaalivartaloisesta yksikön TU-partisiipista (*tulla puretuksi*). 1 *puretu*-esiintymä toimii adjektiivin tavoin lauseessa (*puretun raajan*) ja loput 4 toimivat substantiivilausekkeen tavoin. *Puretu*-esiintymät substantiivilausekkeen tehtävissä toimivat adverbiaaleina. Esimerkissä (13) *puretu*- on lauseessa paikan adverbiaalina. Olen analysoinut esimerkin (13) tarkoittamaan 'purra' eikä 'purkaa', koska intuitioni perusteella lausekonteksti viittaa enemmän

kyseiseen merkitykseen. *Puretu*-hakusanalla löydetyistä aineistosta 5 esiintymää on translatiivissa (*puretuksi*), 2 on genetiivissä (*puretun*), 1 on allatiivissa (*puretulle*) ja 1 on inessiivissä (*puretussa*). En löytänyt lainkaan monikkomuotoja (esimerkiksi *puretu+i-*) *puretu*-hakusanalla.

(12) *Rodulle on jalostettu heikot leuat riistan kuntoa ajatellen, enkä ole koskaan kuulut minkään noutajan ihmistä **puremalla pureneen***

(13) *sitä paitti valmiiksi **puretussa** on pöpöjä ja niitä hampaanjälkiä jää tutkimaan.*

Purra-verbin vokaalivartalaisen yksikön NUT-partisiipilla (*purenut*) kerätyssä aineistossa perfekti on yleisin aikamuoto. Yhteensä 47 kappaletta *purenut*-esiintymistä on tempukseltaan imperfektejä. Imperfektejä on yhteensä 16 ja pluskvamperfektejä kaksi. Moduksista indikatiivi on yleisin tässä aineistossa, sillä 63 *purenut*-esiintymää on indikatiivissa. Loput kaksi esiintymää ovat konditionaalissa. Persoonamuodoista suurin osa eli 61 kappaletta on yksikön kolmannessa persoonassa. Yksikön ensimmäisessä persoonassa ovat kolme verbiä ja yksi verbi on yksikön toisessa persoonassa. *Purra*-verbin vokaalivartaloinen NUT-partisiippi *purenut* esiintyy siis suurimmaksi osaksi aktiivin perfektin (*on purenut*) tai imperfektin (*ei purenut*) indikatiivin yksikön kolmannessa muodossa. Aktiivin perfektin indikatiivin yksikön kolmannessa persoonassa esiintyviä *purra*-verbin vokaalivartalaisia NUT-partisiippeja oli aineistossani 39 ja imperfektisiä muotoja 16. *Purenut*-hakusanalla ei löytynyt ollenkaan infinitiivisessä käytössä olevia tapauksia. Esimerkissä (14) on tavanomaisin *purenut*-hakusanalla löytynyt esiintymä, joka toimii lauseessa aktiivin perfektin indikatiivin kolmannessa persoonassa. Kaikki *purenut*-hakusanalla löytyneet esiintymät ovat nominatiivissa (*purenut*).

(14) *Tämä kokoomuksen hallitusvalta **on purenut** Suomen hyvinvointivalveluihin ja eritoten vanhuksiin.*

Taulukkoon 4 olen havainnollistanut aineistoni *purra*-verbien yksikkömuotoisten esiintymien jaon osana finiittisiä sekä infiniittisiä rakenteita. En ole ottanut taulukossani huomioon verbien eri persoonamuotoja.

TAULUKKO 4. *Purra*-verbin yksikkömuotoisten esiintymien luokittelu osana finiittistä sekä infiniittistä rakennetta.

		<i>Puretu-</i>	<i>Purenut(-)</i>	<i>Purenee-</i>
Finiittisen rakenteen osana	Aktiivin imperfektin indikatiivi		13	
	Aktiivin perfektin indikatiivi		48	
	Aktiivin perfektin konditinaali		2	
	Aktiivin pluskvam-perfektin indikatiivi		2	
Infiniittisen rakenteen osana	Verbiliiton osana	4		
	Adjektiivistunut	1		
	Substantiivilausekkeen osana	4		
	Referatiivirakenne			1

Purra-verbin **monikkomuotoiset esiintymät** löytyivät *purenee*-hakusanalla. Aineistoni *purenee*-hakusanalla löydetyistä esiintymistä 16 ovat osana liittomuotoja ja yksi toimii referatiivirakenteessa. Kaikki muut esiintymät paitsi referatiivirakenteen osana oleva esimerkki (14) ovat monikkomuotoisia. Yleisin tempus on perfekti, sillä 12 esiintymää on

tässä aikamuodossa. Loput neljä liittomuotoista esiintymää ovat imperfektissä. Moduksiltaan esiintymät ovat joko indikatiivissa tai konditionaalissa. Indikatiiveja on yhteensä 14 ja konditionaaleja 2. Persoonamuodoltaan kaikki ovat monikon kolmannessa persoonassa. Tästä voidaan todeta, että aineistoni *purenee*-hakusanalla löytyneet verbit ovat suurimmaksi osaksi aktiivin perfektin indikatiivin monikon kolmannessa persoonassa (esimerkiksi *eivät ole pureneet*). Kaikki monikkumuotoiset *purenee*-esiintymät ovat nominatiivissa (*pureneet*). Taulukkoon 5 olen luokitellut monikkumuotoiset esiintymät niiden tempuksen, moduksen ja persoonamuodon perusteella.

TAULUKKO 5. *Purra*-verbin monikkumuotojen luokittelu osana finiittisiä rakenteita.

		<i>Purenee-</i>
Tempus	Imperfekti	4
	Perfekti	12
Modus	Indikatiivi	14
	Konditionaali	2
Persoonamuoto	Monikon kolmas persoona	16

Surra-verbin aineistosta **yksikkömuotoisia esiintymiä** löytyi *surettu-*, *surenee-* sekä *surenut*-hakusanoilla. *Surettu*-hakusanalla löytyi 8 finiittisessä rakenteessa osana olevaa verbiä ja 21 infiniittisessä rakenteessa olevaa. Finiittisessä rakenteessa verbit ovat kaikki tempukseltaan perfektissä ja modukseltaan indikatiivissa. Osana infiniittisiä rakenteita olevia *surettu*-esiintymiä puolestaan on 2 adjektiivimaisessa tehtävässä, 8 osana temporaalista lauseenvastiketta ja 11 osana verbiliittoa. *Surettu*-hakusanalla löytyneistä esiintymistä 19 on sijamuodoltaan partitiivissa (*surettua*), 9 nominatiivissa (*surettu*) ja 1 essiivissä (*surettuna*). *Surenee*-esiintymistä 2 on adjektiivistuneita ja 3 toimii osana temporaalista lauseenvastiketta. Sijamuodoltaan 1 on genetiivissä (*sureneen*) ja 3:lla on lopussa vain omistusliite (*sureneeni*).

Surra-verbin vokaalivartaloista yksikön NUT-partisiippia (*surenut*) löytyi yhteensä 53 esiintymää. Kaikki paitsi yksi esiintymä toimivat osana finiittistä rakennetta. Esimerkissä (15) on *surenut*-aineiston ainoa infiniittinen esiintymä, joka on substantiivistunut.

(15) *Tämäkin aborttia jo 8 vuotta katunut ja surenut, joka nyt neuvoa muita harkintaan, saa varmaan haukkuja siitä että on murhaaja.*

Surenut-aineiston finiittisen rakenteen osana olevista esiintymistä aikamuodoltaan perfektissä on yhteensä 43 kappaletta, imperfektissä 7 ja pluskvamperfektissä 2. Moduksista indikatiivi on yleisin tässä aineistossa, sillä yhteensä 49 esiintymää on tässä muodossa. Loput 3 esiintymää ovat konditionaalissa. Persoonamuodot ovat joko yksikön ensimmäisessä persoonassa, yksikön kolmannessa persoonassa tai yksikön toisessa persoonassa. Verrattuna *purra*-verbin vokaalivartaloisiin monikon ja yksikön NUT-partisiipeihin sekä *surra*-verbin monikon NUT-partisiippiin, *surenut*-hakusanan esiintymät ovat suurimmaksi osaksi yksikön ensimmäisessä persoonassa. Esiintymistä 32 kaikista 53:sta on yksikön ensimmäisessä persoonassa, kun taas aiemmissa NUT-partisiipin esiintymissä hallitsevana on ollut yksikön kolmannet persoonat. Sijamuodoltaan *surenut*-esiintymistä kaikki ovat nominatiivissa (*surenut*). Taulukkoon 6 olen kirjannut *surra*-verbin aineiston yksikkömuotoiset esiintymät osana finiittisiä sekä infiniittisiä rakenteita.

TAULUKKO 6. *Surra*-verbin yksikkömuotoisten esiintymien luokittelu osana finiittisiä sekä infiniittisiä rakenteita.

		<i>Surettu-</i>	<i>Surenut(-)</i>	<i>Surenee-</i>
Finiiittisen rakenteen osana	Aktiivin imperfektin indikatiivi		8	
	Aktiivin/ passiivin perfektin indikatiivi	8	40	
	Aktiivin perfektin konditionaali		3	
	Aktiivin pluskvamperfektin indikatiivi		2	
Infiniittisen rakenteen osana	Verbiliiton osana	11		
	Adjektiivistunut	2		2
	Substantiivistunut		1	

	Temporaalinen lauseenvastike	8		
	Referatiivinen lauseenvastike			3

Monikkomuotoiset esiintymät *surra*-verbin aineistoon löytyivät *surenee*-hakusanalla. *Surra*-verbin vokaalivartaloisia monikkumuotoja NUT-partisiipilla löytyi yhteensä 7. Näistä seitsemästä osana finiittisistä rakennetta toimii 6. Tempukseltaan perfektissä on 5 ja imperfektissä 1. Myös modukseltaan 5 on indikatiivissa ja 1 konditionaalissa. Persoonamuodoista 4 esiintyy monikon kolmannessa persoonassa, 1 monikon toisessa persoonassa ja 1 monikon ensimmäisessä persoonassa. Finiittisten esiintymien lisäksi *surene*-hakusanalla löytyi 1 infiniittisen rakenteen osana toimiva verbi, joka toimii referatiivisena lauseenvastikkeena. Sijamuodoltaan 6 *surenee*-esiintymää on nominatiivissa (*sureneet*) ja 1 on genetiivissä (*sureneen*). Taulukkoon 7 olen luokitellut monikkomuotoiset *surra*-verbit osana finiittisiä sekä infiniittisiä rakenteita.

TAULUKKO 7. *Surra*-verbin aineiston monikkomuotoisten esiintymien luokittelu osaksi finiittisiä ja infiniittisiä rakenteita.

		<i>Surenee-</i>
Osana finiittistä rakennetta	Aktiivin imperfektin indikatiivi	1
	Aktiivin perfektin indikatiivi	4
	Aktiivin perfektin konditionaali	1
Osana infiniittistä rakennetta	Referatiivirakenteen osana	1

Intransitiivisessa lauseessa esiintyy vokaalivartaloisia *purenee*-muotoja 11 ja **transitiivisessa** lauseessa 5. Vokaalivartaloisessa yksikön NUT-partisiipissa (*purenut*) yleisempi syntaktinen lausetyyppi oli intransitiivinen eli objektiton lause. Niitä on aineistossani yhteensä 54 kappaletta, kun taas transitiivisia lauseita on yhteensä 11. Esimerkissä (16) on intransitiivinen lause, ja esimerkissä (17) on transitiivinen lause. Transitiivisuus ja intransitiivisuus voi olla seurausta *purra*-verbin erilaisista semanttisista merkityksistä. Merkityksessä 'purra hampailla' on yhteensä koko *purra*-aineistosta 41 esiintymää ja merkityksessä 'vaikuttaa johonkin' on yhteensä 49 esiintymää.

(16) *Eikä koko Suomen pienet heilahtelut ole siihen pureneet.*

(17) *Ne eivät pureneet **minua** kertaakaan*

Surenee- ja *surettu-*hakusanan verbit esiintyvät suurimmaksi osaksi intransitiivisissa lauseissa. *Surenee-*verbi oli neljässä tapauksessa intransitiivisen lauseen predikaattina ja kahdeksassa tapauksessa se sai objektin. *Surettu* esiintyi 14:ssä tapauksessa intransitiivisessä lauseessa ja 13:ssa tapauksessa transitiivisessä lauseessa. NUT-partisiipin yksikkömuotoinen *surenut-* puolestaan esiintyi 29:ssä tapauksessa transitiivisessä ja 28:ssa tapauksessa intransitiivisessä lauseessa. Yhteensä vokaalivartaloisista *surra-*verbin NUT- ja TU-partisiipeista esiintyi 42 intransitiivisessä lauseessa ja 50 transitiivisessä lauseessa. Kaksi *surettu-*verbiä esiintyi adjektiivistuneena, jolloin en ottanut huomioon niiden lauseiden transitiivisuutta. Esimerkissä (18) verbi saa objektin, joten se on transitiivinen. Esimerkissä (19) puolestaan verbi on intransitiivinen.

(18) *ehkä myöhempään ajankohtaan, itse **suruja** sureneena, hautajaispäivänä ei ehkä minulla olisi voimiakaan pitää Ilojuhlia, ehkä sitten muutaman pvä : n kuluttua !*

(19) *Tiedän, että ikävä tulee olemaan valtavaa vanhaa herraa kohtaan (tänään tullut surettua etukäteen jo hyvin paljon), eikä uusi pentu pysty häntä ikinä korvaamaan ...*

3.3. *Tulla-* ja *mennä-*verbit

Tulla- ja *mennä-*verbit ovat tarkastelemistani verbeistä yleisimpiä perussanoja. Löysin Korpista aineistooni yhteensä 9 kappaletta vokaalivartaloisia NUT- ja TU-partisiippeja verbeistä *tulla* ja *mennä*. *Mennä-*verbistä löytyi hakusanalla *menenyt* 1 esiintymä, joka ei kontekstinsa perusteella ollut imperatiivimuotoinen *mene nyt*. Vokaalivartaloista monikkomuotoista NUT-partisiippia *menene-* puolestaan on aineistossani 3 kappaletta. *Tulla-*verbistä löytyi esiintymiä sekä NUT-partisiipin että TU-partisiipin hakusanoilla. *Tulenut-*hakusanalla löytyi yhteensä 2 esiintymää, *tuletu-*, *tulettu-* ja *tulene-*hakusanoista jokaisella löytyi 1 kappale eli yhteensä 3 esiintymää aineistooni. Näistä kaikki toimivat predikaattina intransitiivisessä lauseessa. Tämä johtuu siitä, että näillä verbeillä ei ole transitiivista käyttöä (VISK 2008 § 461).

Aineistossani *tulla-* ja *mennä-*verbit esiintyvät vain finiittisten verbien tehtävissä. En siis löytänyt Korpista yhtään infiniittisissä tehtävissä esiintyvää *tulla-* tai *mennä-*verbiä. Olen

jaotellut taulukkoon 8 näiden kahden verbin esiintymät finiittisten ominaisuuksien perusteella. Taulukosta nähdään, että kaikki näiden kahden verbin esiintymät ovat osana liittomuotoisia verbejä, jotka toimivat aktiivin tai passiivin perfektin indikatiivissa.

TAULUKKO 8. Aineistoni *tulla-* ja *mennä-*verbien luokittelu osana finiittisiä rakenteita.

Osana finiittistä rakennetta		<i>Tulla-</i> verbi	<i>Mennä-</i> verbi
Pääluokka	Aktiivi	3	4
	Passiivi	2	-
Modus	Indikatiivi	5	4
	Imperatiivi	-	-
	Konditionaali	-	-
	Potentiaali	-	-
Tempus	Preesens	-	-
	Imperfekti	-	-
	Perfekti	5	4
	Pluskvamperfekti	-	-

Yksikkömuotoisia esiintymiä *mennä-* ja *tulla-*verbeistä on yhteensä 5. *Mennä-*verbin aineistosta 1 esiintymä on yksikkömuodossa ja *tulla-*verbeistä 3 esiintymää ovat persoonamuodoiltaan yksiköissä. Esimerkit (20–24) ovat *tulla-* ja *mennä-*verbien yksikkömuotoja. Esimerkissä (21) näkyy myös *tulla toimeen* -rakenne.

(20) *Vähän aikaa toimi; nyt toista kuukautta **menenyt** lukkoon vain teipin kanssa.*

(21) *Olen itse opiskellut, ja **olen tulenut** huomattavasti vähemmällä toimeen kun mies nyt.*

(22) *niin **ei ole tulenut** 5 vuoteen*

(23) *Vaaritaan aika urheilumieltä että uskaltaa lähteä sinne teidän suolan vastustajien sekaan kun **tulettu** suolatullakin tiellä miten sattuu ja mistä tahansa.*

(24) *Multa **on tuletut** kysymään useammin kuin kerran baareissa olenko virolainen/ranskalainen/venäläinen*

Monikkomuotoisia esiintymiä *tulla*-verbistä on yhteensä 1 kappale ja *mennä*-verbistä 3 kappaletta. Esimerkeissä (25–28) on *tulla*- ja *mennä*-verbien aineiston kaikki monikkomuotoiset tapaukset. *On meneneet*-liittomuoto, joka näkyy esimerkissä (25), on *olla*-verbin osalta yksikön kolmannessa persoonassa, mutta NUT-partisiipin monikkomuoto sekä lauseen subjekti *ne* osoittavat, että verbin pitäisi olla monikon kolmannessa persoonassa. Esimerkin (26) *olemme menenet* on monikon ensimmäisessä persoonassa, ja esimerkin (27) *ovat menenet* on monikon kolmannessa persoonassa. Näissä esimerkeissä monikon NUT-partisiippi on lyhentynyt *menenet*-muotoon, mutta oletan tämän olevan pelkkä kirjoitusvirhe.

(25) *Ne **on meneneet** vuokraan ja ruokaan kun se peruspäiväraha on niin pieni, että siitä ei vuokran jälkeen jää kun 200€ kuussa.*

(26) *Monasti **olemme menenet** ruotiin suomen utöstä tai kökarilta svenska högarnille, joka on jännä paikka ja tukholman saariston itäisin saari.*

(27) *Punaisen Risitn tilaisuuksissa ja somalihäissä pari suomalaisnaista, jotka **ovat menenet** somalin kanssa naimisiin.*

(28) *Naapurin miehiä kävelyttää, jo kolmas kuukausi menossa, ei ole koskaan enemminkin kävelleet lenkillä, onko heillä joku sairaus iskenyt, **eivät ole** koskaan toimeen **tuleneet** keskenään, aina vaan tapelleet*

3.4. Yhteenveto

Analyysini osoittaa, että vokaalivartalo esiintyy konsonanttivartalon tilalla yleisemmin NUT-partisiipissa kuin TU-partisiipissa. Vokaalivartaloiset muodot *purra*, *surra*, *tulla* ja *mennä* verbeistä esiintyvät aineistossani joko liittomuotoina, verbiliittoina, adjektiivimaisina, referatiivirakenteessa, temporaalirakenteessa tai substantiivilausekkeen tehtävissä

(esimerkiksi objektina). Lisäksi aineistoni perusteella voin analysoida, että harvinaisemmissa perussanoissa esiintyy enemmän vokaalivartaloistumista kuin yleisemmissä perussanoissa.

Aineistossani on selvästi enemmän aktiivisia NUT-partisiippeja kuin passiivisia TU-partisiippeja. Yhteensä *purra-*, *surra-*, *tulla-* ja *mennä-* verbeistä löysin esiintymiä 194 kappaletta. Jokaisesta verbistä NUT-partisiippeja on yhteensä 161, jolloin loput 33 esiintymää ovat TU-partisiipissa. Analyysini perusteella vokaalivartaloisten liittomuotoina esiintyvien NUT-partisiippien yleisin pääluokka on **aktiivi**, yleisin tempus on **perfekti**, yleisin modus on **indikatiivi** ja yleisin persoonamuoto on **yksikön/monikon kolmas persoona**. Tempukseltaan perfektejä verbien *purra*, *surra*, *tulla* ja *mennä* NUT-partisiipeista on yhteensä 114. Modukseltaan indikatiiveja NUT-partisiippien tapauksista on 137 esiintymää, ja yksikön kolmannessa persoonassa esiintyy kaikista NUT-partisiipeista yhteensä 78 tapausta. Esiintymiä, joissa yhdistyvät sekä perfekti, indikatiivi että yksikön/monikon kolmas muoto, on yhteensä NUT-partisiipeissa 64 kappaletta koko aineistossani. Tämä kertoo myös sen, että analyysini perusteella vokaalivartaloiset verbien *purra*, *surra*, *tulla* ja *mennä* NUT- ja TU-partisiipit esiintyvät lauseessa yleisimmin liittomuotoisina predikaatteina.

Syntaktiselta lausetyypiltään aineistoni esiintymät kaikista verbeistä olivat suurimmaksi osaksi intransitiivisia eli ne eivät sisältäneet objektia. Intransitiivisia esiintymiä oli yhteensä 120 kappaletta, kun taas transitiivisia esiintymiä oli 66 kappaletta.

Harvinaisemmissa perussanoissa esiintyy vokaalivartaloja konsonanttivartaloiden tilalla enemmän kuin yleisemmissä perussanoissa, koska löysin enemmän esiintymiä verbeillä *purra* ja *surra* kuin *tulla* ja *mennä*. Hypoteesini toteutui tämän perusteella, sillä arvelin harvinaisemmissa perussanoissa esiintyvän enemmän vokaalivartaloistumista. Hypoteesini perustui Palviaisen ja Västin (2017) tutkimukseen, joka suoritettiin Oulun Linnanmaan kampuksella (ks. s. 2). Heidän tutkimuksen rinnakkaismuotojen valinnalla selvisi, että informanttien mielestä muodot *surettu* ja *purenut* ovat luontevampia kuin *tulea*-muoto. Myös yksinkertaisessa monivalinnassa informantit olivat pitäneet *purenut-* ja *surettu-*muotoja luontevampina kuin *meneköön-* ja *tulea-*muotoja. Lisäksi tutkimuksen elisitaatiossa informantit tuottivat harvinaisemmista perussanoista *purenut-*, *purea-*, *suretaan-* ja *surettiin-*muotoja, mutta yleisimmistä *tulla-* ja *mennä-* verbeistä ei tuotettu yhtään

vokaalivartaloista muotoa. Tämä voidaan todeta myös tutkielmastani, sillä *purra-* ja *surra-*verbeillä löytyi yhteensä 185 esiintymää Korpista, kun taas *tulla-* ja *mennä-*verbeillä löytyi yhteensä vain yhdeksän esiintymää.

4. PÄÄTÄNTÖ

Kandidaatintutkielmassani tutkin, millaisissa lause- ja lausekeyhteyksissä vokaalivartaloisia *purra-*, *surra-*, *tulla-* ja *mennä-*verbien NUT- ja TU-partisiippeja esiintyy. Tämän lisäksi selvitin, esiintyykö vokaalivartaloita enemmän yleisissä perussanoissa vai harvinaisemmissa perussanoissa.

Keräsin aineistoni Kielipankin Korp-tietokannan Suomi24- sekä Ylilauta-keskustelupalstoilta. Tutkimuskohteenani oli siis kirjoitettu puhekieli. Käytin hakusanoinani *purra-*verbistä muotoja *purenut(-)*, *purene-*, *purettu-* ja *puretu-*. *Surra-*verbistä hakusanoinani oli *surenut(-)*, *surene-*, *surettu-* ja *suretu-*. *Mennä-*verbistä käytin hakusanoja *menenyt(-)*, *menene-*, *menetty-* ja *menety-*. *Tulla-*verbistä hakusanoinani oli *tulenut(-)*, *tulene-*, *tulettu* ja *tuletu-*. Yhteensä löysin 194 osumaa, joista 161 oli NUT-partisiippeja ja 33 TU-partisiippeja. Hypoteesini perustui Palviaisen ja Västin (2017) teettämään kyselytutkimukseen, jossa selvisi, että ihmiset mieltävät harvinaisissa perussanoissa esiintyvät vokaalivartaloiset muodot hyväksyttävimmiksi kuin yleisissä perussanoissa esiintyvät muodot. Oma tutkielmanikin osoitti tämän hypoteesin todeksi, sillä löysin verbeillä *purra* ja *surra* enemmän esiintymiä kuin *tulla-* ja *mennä-*verbeillä. Lisäksi analyysissäni selvisi, että aktiivin lisäksi vokaalivartaloisia muotoja esiintyy eniten perfektin indikatiivin yksikön/monikon kolmannessa muodossa. Syntaktisista lausetyypeistä intransitiivinen lause oli aineistossani yleisempi kuin transitiivinen.

Korpuksesta aineiston kerääminen osoittautui hyödylliseksi, sillä löysin sieltä paljon tutkielmani kannalta hyödyllisiä esiintymiä. Karsin aineistostani pois lauseet, joissa tutkimani verbi oli selvästi kirjoitusvirheen takia vokaalivartaloisessa muodossa sekä ne tapaukset, jotka eivät perusmuodoltaan olleet tarkastelemiani verbejä. Esimerkiksi *purettu-*hakusannalla löytyi paljon osumia, mutta ne olivat *purkaa-*verbin TU-partisiippeja, eivätkä näin ollen edustaneet tarkastelemaani *purra-*verbiä. Korp-tietokannasta kerätty aineistoni antoi myös kattavan kuvan siitä, missä vaiheessa vokaalivartaloiden yleistymisen on tällä hetkellä.

Aiemmat tutkimukset vokaalivartaloiden kehittymisestä ovat keskittyneet lapsen kieliopin kehityksessä tapahtuvaan vokaalivartaloiden muodostukseen (Laalo 2011), yksikön parti-

tiivissa ja essiivissä tapahtuvaan muutokseen (Paunonen 2003) sekä morfologisen muutoksen tutkimiseen yleisesti (Fertig 2013). Essiivin sijamuodossa tapahtuva vokaalivartaloiden muutos on osoittanut, että muodosta *sunna* on kehittynyt vuosien saatossa muoto *sutena*. Partitiivi puolestaan on pysynyt konsonanttivartaloisena *sutta*, mutta sen rinnalle on tullut myös muoto *sutea*. (Paunonen 2003: 202–203) Laalo (2011) puolestaan on todennut vokaalivartaloiden kehittyvän samalla kun lasten kielioppikin kehittyy. Hänen mukaansa lapset suosivat vokaalivartaloita puheessaan, koska ne ovat loogisempia kuin konsonanttivartalot. Vokaalivartaloiden yleistymistä ei ole ennen tutkittu NUT- ja TU-partisiippien rakenteessa. Lisäksi tutkielmassani uutena näkökulmana on harvinaisten ja yleisten perussanojen vertailu keskenään.

Vokaalivartaloiden yleistymistä voitaisiin jatkossa tutkia laajemmin etsimällä Korpista eri verbeissä esiintyvää vokaalivartaloistumista. Koska kandidaatintutkielmani on rajallinen, en voinut ottaa analyysiini kattavampaa aineistoa. Tämän lisäksi voitaisiin myös selvittää kielenkäyttäjien suhtautumista vokaalivartaloisiin muotoihin esimerkiksi Palviaisen ja Västin (2017) tavoin kyselytutkimuksilla. Konsonanttivartaloiden tilalla esiintyvien vokaalivartaloiden tutkiminen on tärkeää, sillä se kertoo kielessä parhaillaan meneillään olevasta muutoksesta.

LÄHTEET

- CRYSTAL, DAVID 2001: *Language and the Internet*. New York: Cambridge University Press.
- FERTIG, DAVID 2013: *Analogy and Morphological Change*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- FORSBERG, HANNELE 1998: *Suomen murteiden potentiaali*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 720. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- KOIVISTO, HELINÄ 1987: *Partisiippien adjektiivistuminen suomen kielessä*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 474. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- KOIVISTO, VESA 2013: *Suomen sanojen rakenne*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 202. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- KUPARINEN, OLLI 2015: *Jäsentyvä infinitiivikonstruktiojoukko Helsingin puhekielessä 1970-luvulta 2010-luvulle*. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopiston kieli- käännös- ja kirjallisuustieteiden yksikkö.
- KÄÄNTÄ, LIISA 2016: *Hyviä pointteja. Vuorovaikutus vertaisten kesken institutionaalisessa verkkokeskustelussa*. Acta Wasaensia 359. Vaasa: Vaasan yliopisto.
- LAALO, KLAUS 2011: *Lapsen varhaiskielioppi ja miniparadigmat*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1309. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- MÄÄTTÄ, URHO 1994: *Funktionaalinen selittäminen morfologiassa. Metateoriaa ja huomioita suomen ja sen sukukielten tutkimusperinteestä*. Opera Fennistica & Linguistica 7. Tampere: Tampereen yliopiston suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitos.
- PALVIAINEN, SANTERI – VÄSTI, KATJA 2016: *Mieheä ja naisea hämmästyttää*. Kirjoitetun puhekielen morfologisista innovaatioista. Esitelmä Kielitieteen päivillä. Oulu 25.–27.5.2016.
- PALVIAINEN, SANTERI – VÄSTI, KATJA 2017: *Voisiko tämä olea mahdollinen? Morfologisten innovaatioiden testattavuudesta*. Esitelmä Kielitieteen päivillä. Jyväskylä 18.–20.5.2017.
- PAUNONEN, HEIKKI 2003: *Suomen kielen morfologisista muutosmekanismeista*. Lea Laitinen (toim.), *Muotojen mieli. Kirjoituksia morfologiasta ja variaatiosta* 2003 s. 187–242. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- SAUKKONEN, PAULI – HAIPIUS, MARJATTA – NIEMIKORPI, ANTERO – SULKALA, HELENA 1979: *Suomen kielen taajuussanasto*. Porvoo: WSOY.

VISK = HAKULINEN, AULI – VILKUNA, MARIA – KORHONEN, RIITTA – KOIVISTO, VESA – HEINONEN, TARJA RIITTA – ALHO, IRJA 2008: *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. <http://scripta.kotus.fi/visk/etusivu.php> (10.1.2018)